

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในทศวรรษที่ผ่านมาเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งรวมทั้งเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการสื่อสาร (Information and Communications Technology) อีกทั้งเทคโนโลยีนำสมัยอื่น ๆ เช่น เทคโนโลยีชีวภาพและพันธุวิศวกรรมศาสตร์ ได้ก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ, 2545 : ก) ขณะเดียวกันประเทศไทยได้ก้าวสู่การเป็นสมาชิกของ “หมู่บ้านโลก” เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในโลก และได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โลกในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม การศึกษา ฯลฯ ทำให้นานาประเทศมีการตื่นตัวและเตรียมตัว เพื่อให้สามารถรับทราบข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องอยู่ตลอดเวลาและรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จนทำให้เกิดการได้เปรียบเชิงการค้ากับคู่แข่งอื่น ๆ

การจัดการทางการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยระบบข้อมูลสารสนเทศมาช่วยในเรื่องการวางแผนและการตัดสินใจซึ่งเป็นที่สนใจของผู้บริหาร ขณะเดียวกันวิทยาการในด้านนี้ก็ได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพรวดเร็ว และมีความแม่นยำสูงขึ้น หน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ เกิดการตื่นตัวและสนใจระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการประกันคุณภาพทางการศึกษา จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องใช้สารสนเทศซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากในการตัดสินใจ การวางแผนและการควบคุมสารสนเทศจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยชี้แนะแนวทางที่ผู้บริหารดำเนินการเพื่อให้องค์กรบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เจม ฮิคส์ (Hick, 1984 : 23) ได้กล่าวถึง กระบวนการตัดสินใจว่า การตัดสินใจทั้งหลายมีพื้นฐานมาจากสารสนเทศ ซึ่งได้มาจากสารสนเทศเพื่อการบริหาร

ในมาตรา 67 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวว่า รัฐต้องพัฒนาให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิต และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย และกรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศระบบ พ.ศ. 2544 – 2553 ของประเทศไทย

หรือ IT 2000 ในหัวข้อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาทางการศึกษา (e-Education) ได้กำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนากลไกการบริหารนโยบายและการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ การศึกษาที่มีประสิทธิภาพข้อหนึ่ง คือ การระดมสรรพกำลัง และสร้างระบบการบริหารจัดการเครือข่าย เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีและสารสนเทศ แห่งชาติ, 2545 : 34)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้สนองนโยบายด้านสารสนเทศของ กระทรวงศึกษาธิการ จึงมีนโยบายที่จะนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือทั้งด้านวิชาการ การบริหารจัดการและการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นให้สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา จะต้องสามารถเป็นผู้นำของสังคมด้านเทคโนโลยีและเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีแผนการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและได้ดำเนินการ ไปบ้างแล้ว โดยเน้นในการพัฒนาหลัก 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาคณาจารย์ ด้านการพัฒนาเครือข่าย ด้านการพัฒนาซอฟต์แวร์ และการจัดหาคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์

สภาพความเป็นระบบสารสนเทศในการบริหารจัดการของสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษาที่ดำเนินการยังประสบปัญหาอุปสรรค การจัดเก็บข้อมูลไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ขาดมาตรฐานในการจัดเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลซ้ำซ้อน ไม่สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการจัดการ ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและข้อมูลสารสนเทศไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เกิดอุปสรรคในการ เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลและการใช้ประโยชน์ร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2551 : 9)

ขณะเดียวกันการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริม และผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับของการศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดำเนินไปอย่างประสานรับกันเป็นระบบ มุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษา มาตรา 16) ทั้งนี้โดยอาศัยหลักการ และวิธีการบริหารและการจัดการคุณภาพ (Quality Management) สมัยใหม่ที่เน้นการสร้างเชื่อมั่น ใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่เป็นผลผลิตขององค์กรจะมีคุณภาพมาตรฐานที่ กำหนดไว้โดยที่ความมั่นใจต้องตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชา ข้อเท็จจริง หลักฐานเชิงประจักษ์และ ความสมเหตุสมผล

การสร้างเชื่อมั่นซึ่งเป็นแกนหลักของการประกันคุณภาพสถานศึกษาประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญหลายประการ อันได้แก่ การวางแผนป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นตั้งแต่ขั้นของ

การออกแบบ การกำกับดูแล ตรวจสอบและทบทวนเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในทุกขั้นตอนของการผลิต ซึ่งต่างจากรูปแบบการประเมินแบบเก่าที่เน้นการตรวจจับ นอกจากนี้การสร้างเชื่อมั่นใจยังรวมถึงการนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัย รูปแบบกรรมวิธี และเทคนิควิธีที่เปี่ยมนวัตกรรมที่มีรากฐานทางทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือรองรับไปประยุกต์ใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการผลิต ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างมีเหตุผลว่า การดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งระบบจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างน่าไว้วางใจ และมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนในวงจำกัดที่น้อยที่สุด

การประกันคุณภาพในบริบทของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมาตรฐานเป็นแกนนำ การสร้างความมั่นใจจะเริ่มขึ้นตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานในระดับเป้าหมายการศึกษาของชาติ โดยการนำข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้เชิงทฤษฎี และเชิงประจักษ์ที่ทันสมัย ที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศมาใช้ในการบวนการสร้างวิสัยทัศน์ เกี่ยวกับสังคมไทยในอนาคตในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะใช้เป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติที่เหมาะสมกับกาลสมัยและทันการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก และสามารถนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งจะใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่อไป ในระดับสถานศึกษาการประกันคุณภาพจะครอบคลุมการสร้าง ความมั่นใจ โดยการใช้ข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้และการวางแผนแบบป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นออกแบบกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาการในกรอบหลักสูตร การบริหารหลักสูตร การติดตามตรวจสอบและทบทวนเป็นระยะ ๆ เพื่อให้การแก้ไขปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพผลผลิต การจัดทำรายงานและการนำเสนอข้อมูลการประเมิน สำหรับการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ และสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในระยะต่อไป (กรมวิชาการ, 2546 : 23)

จากการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานจัดระบบสารสนเทศของศูนย์ข้อมูล การศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเขตภาคกลาง (มณี เหลืองวิทยาการ, 2545) พบว่า สิ่งที่ต้องปรับปรุง คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการสารสนเทศ การสำรวจความต้องการใช้สารสนเทศ การวิเคราะห์ข้อมูลให้เป็นสารสนเทศที่น่าไปใช้ประโยชน์ได้ และการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันเมื่อข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลง ปัญหาการดำเนินการจัดระบบสารสนเทศพบว่า มีข้อมูลกระจายอยู่หลายที่เนื่องจากมีหลายหน่วยงานรวบรวมข้อมูล บุคลากรมีภาระงานสอนมาก ทำให้ไม่มีเวลาพอในการตรวจสอบข้อมูลและการประมวลผลข้อมูล

จากสภาพปัญหาดังกล่าว แสดงว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อจัดการ แต่ยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น ผู้วิจัย

ในฐานะรองผู้อำนวยการ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับสารสนเทศของสถานศึกษาเพื่อการติดต่อประสานงาน ในการประสานงานในการประกอบการตัดสินใจ การวางแผน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณและการเงิน ตลอดจนการบริหารงานวิชาการและใช้การปฏิบัติหน้าที่ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ 6 ด้าน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลไปใช้ที่ส่งผลต่อมาตรฐานการประกันคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาหรือไม่ อย่างไร เพื่อจะได้้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อศึกษามาตรฐานการประกันคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. เพื่อศึกษาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการที่ส่งผลต่อมาตรฐานการประกันคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการทุกด้านส่งผลต่อมาตรฐานการประกันคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการที่ส่งผลต่อมาตรฐานการประกันคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 120 คน ครูผู้สอน 2,014 คน รวมทั้งสิ้น 2,134 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน กลุ่มโดยใช้ตารางของ เครชชี และมอร์แกน (Krejcie, R.V. and Morgan, D.W., 1970 : 608) ผู้บริหารสถานศึกษา 92 คน และครูผู้สอน 322 คน รวมทั้งสิ้น 414 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่

2.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล (Collecting Data)

2.1.2 การตรวจสอบข้อมูล (Checking Data)

2.1.3 การประมวลผลข้อมูล (Processing Data)

2.1.4 การจัดเก็บ (Organizing or Storage)

2.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล (Analyzing Data)

2.1.6 การนำข้อมูลไปใช้ (Using Data)

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ มาตรฐานการประกันคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้ ดังนี้ คือ

ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ หมายถึง ระบบการจัดกระทำข้อมูลนำมาประมวลผลอย่างมีระเบียบวิธีการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การจัดเก็บ การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำไปใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล หมายถึง การวางแผนเพื่อกำหนดรายการเก็บข้อมูลตามลำดับความสำคัญ โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุม มาตรฐานการประกันคุณภาพสถานศึกษา และตัวบ่งชี้ และตรวจพบวัตถุประสงค์ของการใช้

2. การตรวจสอบข้อมูล หมายถึง การตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ความเป็นปัจจุบันของข้อมูล ตรงตามเนื้อหา มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการประกันคุณภาพสถานศึกษา และตัวบ่งชี้ก่อนนำไปวิเคราะห์

3. การประมวลผลข้อมูล หมายถึง การเปลี่ยนแปลงข้อมูลให้เป็นสารสนเทศพร้อมที่จะนำไปใช้ โดยการจำแนกเป็นหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การเจียนับตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ โดยสถานศึกษาจัดทำข้อมูลสารสนเทศ มีผู้รับผิดชอบในการประมวลผล และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินการเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์

4. การจัดเก็บ หมายถึง การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศไว้เป็นระเบียบ หรือจำแนกเป็นหมวดหมู่และประเภท ตามมาตรฐานการประกันคุณภาพสถานศึกษาโดยสถานศึกษามีการวางแผนกำหนดแนวปฏิบัติในการจัดเก็บ มีผู้รับผิดชอบประจำศูนย์สารสนเทศ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศทุกครั้งก่อนนำไปใช้ตัดสินใจในการบริหารจัดการ โดยสถานศึกษามีบุคลากรที่มีความรู้ในการวิเคราะห์ มีการปรับปรุงแก้ไขข้อมูลที่วิเคราะห์ และมีการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

6. การนำข้อมูลไปใช้ หมายถึง การนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้วิเคราะห์ไปใช้ประกอบการตัดสินใจ โดยสถานศึกษาได้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการประกันคุณภาพของสถานศึกษา

มาตรฐานการประกันคุณภาพ หมายถึง มาตรฐานการประกันคุณภาพสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 7 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพ มาตรฐานที่ 2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มาตรฐานที่ 3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 การบริการวิชาชีพสู่สังคม มาตรฐานที่ 5 นวัตกรรมและการวิจัย มาตรฐานที่ 6 ภาวะผู้นำและการจัดการ มาตรฐานที่ 7 การประกันคุณภาพภายใน

สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเขตภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดราชบุรี และจังหวัดนครปฐม

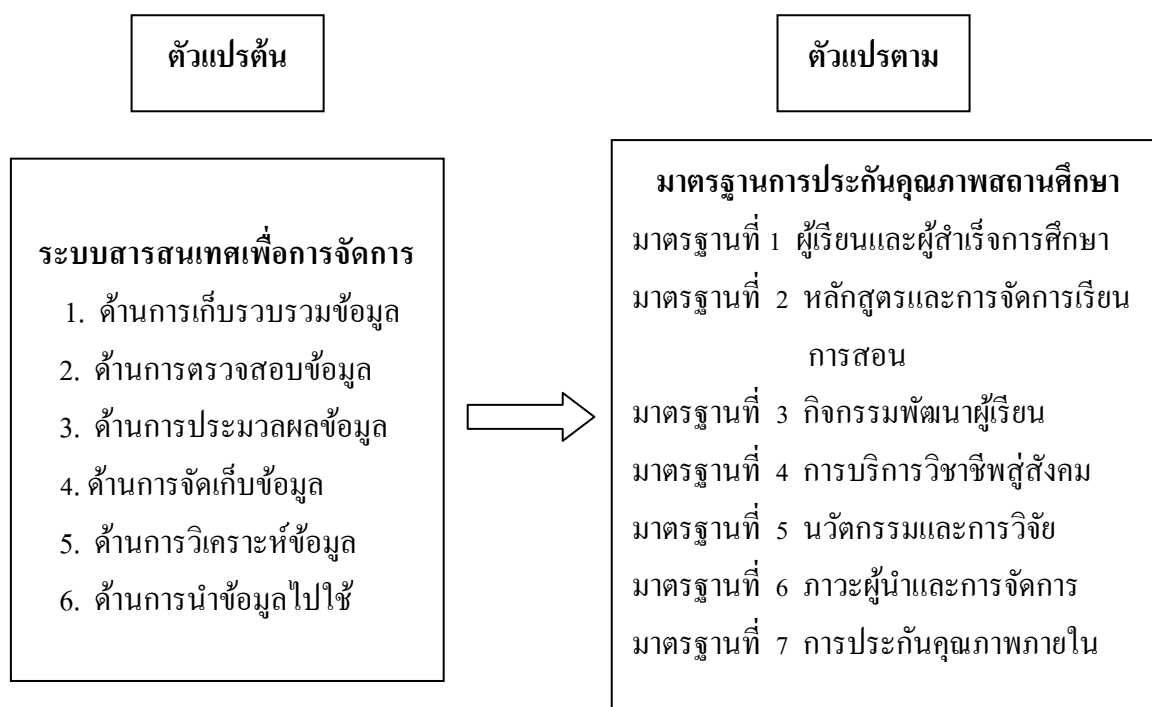
ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดราชบุรี และจังหวัดนครปฐม

ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่การเรียนการสอน หรือหัวหน้างาน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดการจัดระบบสารสนเทศของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 6) ตามกระบวนการและขั้นตอนในการจัดระบบสารสนเทศ เกรียงศักดิ์ พราวศรี (2544 : 11 – 14) และบุรุษ และกรุดนิตสกี (Bruch and Grudnitski, 1979 อ้างถึงใน วันวิสาข์ อินพิรุค, 2548 : 34) มากำหนดกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาได้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ตัดสินใจ ปรับปรุงและพัฒนาการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดระบบสารสนเทศในการบริหารงานต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐานการประกันคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา